

Představení programu kandidáta na děkana Fakulty humanitních studií

Štěpán Pudlák

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

uvědomuji si, že mé šance na zvolení děkanem jsou minimální. Přesto na něj kandiduji. Rozhodl jsem se tak proto, abych Vám mohl představit alternativní koncepci Fakulty humanitních studií. V mnoha ohledech funguje naše fakulta dobře a jsem rád, že jsem měl možnost ji vystudovat. V jiných ohledech ovšem podle mého názoru selhává a ze strany vedení fakulty dlouhodobě není patrná vůle ke změnám. Pokusím se Vám zde nastínit své kritické připomínky, stejně jako návrh koncepčního řešení, které bych jako děkan prosazoval.

Centrálním bodem mého programu je **profil fakulty**. Většina potenciálních uchazečů o studium, ale dokonce ani stávajících studentů a absolventů nemá vůbec představu o tom, jaké vzdělání vlastně FHS nabízí. Je třeba vymezit charakter studia na FHS oproti jiným studijním programům na Univerzitě Karlově a nabídnout jasný plán vzdělávání.

Navrhovanou profilaci studia bych shrnul pod název „**poznatky a kompetence**“. Terciární vzdělávání a české školství obecně je zatíženo na předávání poznatků. Dlouhodobě se opomíjí výuka schopností, jak s těmito poznatky nakládat, jak je kriticky hodnotit a využívat. I na této fakultě převažuje forma „pasivního“ vstřebávání informací, především v podobě přednášek a čtení knih, a studenti takto získané poznatky většinou jen shrnují a reprodukují v rámci referátů, zkoušek a testů. „Shrnování“ však není jedinou kompetencí, kterou by měl student umět – informace lze interpretovat, hodnotit, vyhledávat; teorie lze uplatňovat na příkladech, oponovat jim, kritizovat, srovnávat s jinými, uvádět do praxe; výzkumné problémy je nutné umět formulovat a analyzovat, jejich výsledky prezentovat a obhajovat.

Mnohé z těchto kompetencí jsou jistě v rámci některých kurzů FHS uplatňovány. Navrhuji dát jim však systematický rámec a tedy právě na vyváženosti „poznatků a kompetencí“ vzdělávání na Fakultě humanitních studií založit.

Jaké konkrétní změny ve **struktuře studia** by to znamenalo? Především by bylo třeba vyvážit poměr přednášek a seminářů. Forma semináře musí být jasně stanovená – nelze nazývat „seminářem“ předmět, kde učitel devadesát minut přednáší skupině pěti studentů. Každý účastník seminářového kurzu se musí výuky aktivně účastnit a podobu předmětů i atestací je tomu třeba přizpůsobit. V první řadě by mělo ve-

dení fakulty vyžadovat sylaby, kde by bylo stanoveno, co se bude číst, jak se s tím bude pracovat (jaké kompetence seminář rozvíjí) a jak se to bude hodnotit.

Nelze také tolerovat značné výkyvy v náročnosti jednotlivých předmětů – jeden kurz je tzv. „za účast“ (a to mnohdy velmi sporadickou), jiný za vypracování eseje, jiný zase vyžaduje každotýdenní přípravu studentů. Značné rozdíly jsou také ve zpětné vazbě – někdo se studenty pracuje a vysvětluje své hodnocení, jiný se omezuje na „komunikaci“ skrze závěrečnou známku. Přesto jsou všechny předměty hodnoceny stejným počtem kreditů.

Navrhuji stanovit **kreditové ohodnocení za jeden předmět na 5-6 kreditů** a tomu náležitě přizpůsobit jejich náročnost. Kurzy by pak kladly větší požadavky na domácí přípravu studentů i na práci pedagogů, ovšem tato forma by přinesla soustřednější studium. Počet předmětů za semestr by se tak pohyboval kolem pěti až šesti, což považuji za výrazně vhodnější než současných dvanáct až patnáct.

Ačkoli tzv. liberální kurikulum – tedy volný výběr jakéhokoli kurzu v jakékoli fázi bakalářského studia – má své výhody, není třeba ho brát natolik důsledně. Běžně se stává, že na úzce tematicky zaměřené předměty se zapíše studenti prvního ročníku, kteří ještě nemají dostatečnou průpravu ve filosofii nebo historii. Můžeme uvažovat o rozdělení bakalářského studia na dvě až tři **studijní etapy** (po dvou nebo třech semestrech). V rámci těchto „etap“ či „pásem“ by si student vybíral předměty obvyklým – liberálním – způsobem. Bylo by tak možné lépe odstupňovat náročnost kurzů, lépe zajistit jejich návaznost, vztah k souborným zkouškám a také menší studijní skupiny u náročnějších a specializovaných seminářů. Podobně lze strukturovat studium i na magisterských oborech.

Pozornost si zaslouží i stávající podoba **souborných a státních zkoušek**. Ty jsou jednoduše frustrující jak pro studenty, tak pro pedagogy. Výmluvu, že „jinak to nejde“, považuji za lichou. Objem zkoušené „látky“ je značný, což vede k tomu, že studenti koncentrují svou přípravu do několika málo dnů či týdnů, aby vzápětí po zkoušce vše zapomněli. U zkoušek jsou také vyžadovány kompetence (např. interpretace, srovnávání), které si studenti v průběhu studia nemají možnost osvojit. Je třeba obsah zkoušek (jak na bakalářském, tak magisterském stupni) více propojit se strukturou studia – zkouška má „vyzkoušet“ znalosti a kompetence, které student v rámci programu získal, a zároveň být výrazem toho, co chceme, aby si student z tohoto programu odnesl. Platí pravidlo, že v dobře postaveném studijním programu se student na souborné zkoušky vůbec nemusí učit, jen si látku opakovat.

Podobné výhrady se týkají **bakalářských a diplomových prací**. Z těch se stala pouhá formalita, která otravuje život všem a nikdo ji nebere vážně. Nechť si kolegové vyučující sáhnou do svědomí, kdy naposled četli skutečně originální a přínosnou závěrečnou práci či kdy byli zaujati tím, co se probírá u obhajoby. Prvním krokem k nápravě by bylo zkrácení jejich rozsahu – současných 50 normovaných stran se zdá příliš. Omezení povinného rozsahu by mělo poskytnout prostor soustředit se na kvalitu. Ideálním vzorem bakalářské i diplomové práce by měl být odborný článek, jehož rozsah bývá kolem 20-30 stran, ovšem zásadní je pro něj jasnost, zřejmost a originali-

ta řešeného problému. Taková změna však samozřejmě předpokládá, že student bude vybaven nejen poznatky, ale i patřičnými kompetencemi. Právě na neoriginalitě, rozvleklosti a chybných argumentačních postupech většiny závěrečných prací je jasně vidět potřeba rozvíjet akademické kompetence studentů.

Vedle struktury studia by se mělo vedení fakulty soustředit i na podporování **motivace** – a to jak studentů, tak pedagogů. Vyučující musejí mít definovanou náplň práce tak, aby byla smysluplně rozložená a nezavalovala je administrativními povinnostmi. Pokud jsou nezbytné, měly by být alespoň přehledně stanovené. Součástí motivace pedagogů jsou bezesporu také platové podmínky. Tabulkové platy jsou sice dané, můžeme ale hledat způsoby navýšení reálné mzdy v rámci odměn, grantů a soutěží. V první fázi by mělo navýšení představovat alespoň 25% současného stavu.

Stejně zásadní je motivace studentů. Vzdělávání nepředstavuje jen „plnění povinností“, ale mělo by reflektovat i prvek osobního rozvoje. Nesouhlasím s tvrzením, že osobní rozvoj záleží plně a jen na vůli jednotlivého studenta. Naopak jsem pro to ho podporovat skrze **vědecké a publikační soutěže, granty, stáže** a další prostředky povzbuzující soutěživost a cílevědomost. Konkrétním příkladem může být udělování speciálních stipendií pro studenty, kterým se podaří publikovat článek v odborném časopise.

Kromě toho uvažujme také o tom, jak motivovat potenciální **uchazeče** o studium na Fakultě humanitních studií. Nesmí se zapomínat na **dobré jméno** fakulty. Jak většina z nás ví, FHS se přezdívá „Fakulta hledající smysl“. Tato přezdívka se ujala možná i z toho důvodu, že je pro mnohé dost výstižná. To nás znovu vrací k otázce profilu fakulty – teprve když si definujeme, co FHS nabízí a čím se liší od ostatních fakult, pak se to můžeme pokoušet sdělovat veřejnosti. V mé vizi se v budoucnu fakulta – a především její magisterské katedry – aktivně účastní veřejné debaty skrze média a například i ve vztahu k veřejným institucím a dlouhodobě si tak buduje své dobré jméno.

Pro další rozvoj fakulty je klíčová spolupráce s dalšími subjekty. Podporu si zaslouží **mezinárodní projekty**, na nichž by fakulta participovala, **zahraniční mobilita studentů i pedagogů** a další formy spolupráce. Zahraniční studenty, kteří přijíždějí na FHS v rámci programu Erasmus nebo jiných dohod, musíme více včlenit do výuky a poskytnout jim skutečně plnohodnotné studium. Konkrétně by to znamenalo zvýšit počet předmětů vyučovaných v cizích jazycích, které by jistě byly atraktivní i pro domácí studenty.

Fakulta by se mohla více podílet na **veřejných aktivitách** v České republice. Bezesporu existuje prostor pro navazování dialogu mezi odbornou sférou a uměním, kulturou, občanskými institucemi i sférou komerční. Komentované výstavy, veřejné diskuse, workshopy, mediální vystoupení, působení v rámci programu Univerzita třetího věku – to vše nabízí možnosti spolupráce.

V blízké budoucnosti čeká fakultu řešení **prostorové situace**. FHS by se podle dlouhodobého plánu měla přesunout do nově rekonstruovaného objektu v Tróji. Ten-

to projekt je potřeba co nejdříve dotáhnout do zdárného konce, což je samozřejmě odpovědností budoucího děkana a jeho pracovní skupiny.

Fakulta humanitních studií by také měla hledat další možné způsoby svého **financování**. Mám na mysli například využití fondů Evropské unie, z nichž přichází v úvahu hned několik programů. Konkrétně operační program „Vzdělávání pro konkurenceschopnost“ by mohl odpovídat profilu fakulty jakožto „studia poznatků a kompetencí“.

Opomíjenou možností příjmů fakulty jsou **sponzorské dary**, na západních univerzitách běžná složka rozpočtu. Nyní v příjmech fakulty tvoří položka „Dary“ 65 tisíc korun z celkových příjmů 120 milionů korun ročně. Prvním krokem by tedy mělo být oslovení potenciálních sponzorů a také otevření diskuse ohledně konkrétní spolupráce s komerčními subjekty na konkrétních projektech.

V úvahu přichází – byť zatím jakožto koncepce, kterou je třeba důkladně zvážit – zrušení přijímacích zkoušek na FHS. Pro mnohé jistě kontroverzní krok, který by však teoreticky mohl přinést celou řadu výhod. V minulém roce přesáhl počet přihlášek 2 300 a počet přijatých byl 945. Reálně však ke studiu nastupuje výrazně méně studentů, především z toho důvodu, že FHS je zpravidla chápána jako „druhá“ nebo dokonce „poslední“ možnost. Jakožto „síto“ na vyčlenění schopných studentů by fungovaly zkoušky v průběhu prvního ročníku, které tuto úlohu beztak do velké míry plní. Tento přístup by znamenal značné navýšení prostředků fakulty a zaručil by, že na fakultě zůstanou právě ti studenti, kteří jsou schopni pracovat soustředěně a poctivě. Mezi hlavní úskalí tohoto kroku patří organizační náročnost.

Program, který jsem se zde pokusil ve stručnosti představit, reprezentuje alternativní koncepci Fakulty humanitních studií. Naše fakulta by v budoucnu nemusela být jen „Fakultou hledající smysl“. Mohla by se stát „školou první volby“, nabídnout studentům jasně profilovaný vzdělávací systém „poznatků a kompetencí“ a zajistit akademickému sboru náležité platové podmínky i motivaci. Taková je má vize budoucnosti FHS.